

Új utak az egészségügyi felsőoktatásban: az ápolás(irányítás) és oktatásának globalizációja – Kettős diploma ápolóknak

POP MARCEL ■ HOLLÓS SÁNDOR DR. ■ VINGENDER ISTVÁN DR. ■
MÉSZÁROS JUDIT DR.

Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Budapest

Közleményünkben egy olyan új kezdeményezésről számolunk be, amelynek tárgya egy nemzetek közötti BSc ápolóképzési program kidolgozása Transatlantic Curriculum in Nursing néven, amely elvezet az Európában és az Amerikai Egyesült Államokban egyaránt érvényes úgynevezett kettős diploma kiadásához. A jelöltek – tanulmányaik sikeres teljesítése esetén – mind az európai, mind az amerikai partner diplomáját megkapják. *A projekt célja* kulturálisan kompetens, nemzetközi munkaerő képzése, az ápolóhallgatói csereprogram gyakorlatának fejlesztése, a kettős diploma modelljének kidolgozása földrajzi, politikai és kulturális határoktól függetlenül, valamint evidenciákon alapuló ápolási standardok terjesztése a mindennapi gyakorlatban. A programban részt vevő intézmények: Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kara, Nazareth College (Rochester, NY, Egyesült Államok), Laurea University of Applied Sciences (Tikkurila, Finnország). A projekt keretében tervezett fontosabb tevékenységek: kölcsönös hallgató- és oktatócsere, közös tantervfejlesztés és képzési folyamat, közös standardok meghatározása. A program *várható eredményei a következők*: standardizált modell kidolgozása a nemzetközi ápolóképzési programok fejlesztésére, kivitelezésére vonatkozóan; az intézményi munkakultúra fejlesztése; nyelvi és szakmai kulturális készségek fejlesztése; új típusú ápoló szakemberek modelljének megteremtése, akik olyan szintű és irányú nemzetközi szakmai, kulturális és nyelvi kompetenciákkal rendelkeznek, amelyek szükségesek a globális programokban való részvételhez.

Kulcsszavak: felsőoktatás, transzkulturális ápolás, kettős diploma, globalizáció

New ways of higher education in nursing: globalisation of nursing leadership and its teaching – Dual degree in nursing

Our paper is presenting a new initiative regarding an international cooperation willing to develop a dual degree program in nursing, the so-called Transatlantic Curriculum in Nursing. The candidates – after successful completion of their studies – will get a European and an American partner diploma in nursing. The objective is to prepare an internationally and culturally competent workforce; develop the practice of nursing students' exchange programs; process the model of dual degree independent of geographical, political or cultural borders; spread the evidence-based nursing standards in the daily practice. The partners in this initiative are Semmelweis University in Budapest, Hungary, Nazareth College of Rochester, NY, USA and Laurea University in Tikkurila, Finland. The planned activities in the framework of the program: mutual student and staff mobility, joint curriculum development and teaching process, determining joint standards. The *expected outcomes* are: to develop a standardised model for the enhancement and implementation of international educational programs in nursing; to improve institutional work culture; to improve professional terminology and cultural abilities; to create the model of a new type of nursing professional having a high level of cultural and language competence which are indispensable for participating in global programs.

Keywords: higher education, transcultural nursing, dual degree, globalization

(Beérkezett: 2009. január 7.; elfogadva: 2009. január 26.)

Az egészségügyi ellátás biztosítása minden társadalomban fontos kérdés. A betegségek nem ismernek országhatárokat, a szakemberek és betegek migrációja ma már megszokott jelenség. Az ápolói szakma hiányszakmának számít hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt. Ezt felismerve az International Council of Nurses (ICN) felhívást intézett a betegellátás, ápolás transzkulturális szemléletű megközelítése érdekében. Az ICN már 1999-ben megállapította: „Jelenleg az ápolói diplomák, a posztgraduális képzések nemzetközi elfogadása nem tekinthető széles körű gyakorlatnak. Ez a tény frusztrációs tényező lehet az ápolók számára külföldi munkavállalásuk vagy külföldön történő továbbképzési, továbbtanulási szándékuk esetén.” (International Council of Nurses, 1999.) Most, tíz évvel később már biztosan állíthatjuk, hogy a felvázolt okok frusztráló tényezők a gyakorló ápolók számára.

Az ápolóképzésnek szükségszerűen reagálnia kellett a társadalmi kihívásokra. Megújulásra a kedvező lehetőséget a felsőoktatás oldaláról az egész európai felsőoktatást átalakító, napirenden lévő bolognai reformfolyamatok adják azáltal, hogy – többek között – jogszabályi és módszertani ajánlásokat dolgoztak, dolgoznak ki a felsőoktatás nemzetek és intézmények közötti harmonizációjára.

Projektünk, amely Transatlantic Curriculum in Nursing (TCN) néven ismert, pontosan olyan programot alkotott meg, amelyben egy nemzetközi csapat nemzetközi környezetben – európai, illetve amerikai partnerek közreműködésével – BSc fokozatot adó, ápolói szakképzettséget biztosító, európai és amerikai kettős diploma megszerzéséhez vezető tantervet fejleszt ki.

A programot az Európai Felsőoktatási Bizottság és az amerikai FIPSE (Posztszekunder Képzéseket Támogató Alapítvány – Fund for the Improvement of Postsecondary Education) finanszírozza. További forrásokat az Erasmus Mundus program is biztosít.

A program célja

Közleményünk tárgya egy olyan, nemzetközi együttműködéssel készülő ápolóképzési program bemutatása, amelynek megvalósítására az európai felsőoktatási fejlesztési trendek keretében pályázati úton kaptunk lehetőséget.

Számos vizsgálat bizonyítja, hogy a lakosság egészségi állapotát az ápolás minősége döntően [1] befolyásolja. Kialakuló képzési programunkban a részt vevő hallgatókat az eddigiekhez képest egyedülálló, kulturális szempontból globalizált ápolásirányító, vezető szerepre kívánjuk felkészíteni.

A program elsődleges céljai:

1. Kulturálisan kompetens, nemzetközi munkaerő képzése, amelynek eszköze az ápolói hivatás globalizálása az oktatási gyakorlaton keresztül.
2. Az ápolóhallgatói csereprogram gyakorlatának ki fejlesztése.

3. Kettős diploma kiadását szolgáló modell kidolgozása az ápolás hatékonyságának növelése érdekében: egy globális, transzkulturális szemlélettel rendelkező nemzetközi ápolói gárda felkészítésével.
4. Határoktól független, evidenciákon alapuló ápolói standardok kifejlesztése és bevezetése a gyakorlatba.

A program szervezeti és elméleti alapjai

A programban részt vevő három intézmény: Laurea University of Applied Sciences, Finnország; Nazareth College, Egyesült Államok; és a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kara, Budapest.

A program megtervezését nagymértékben elősegítették a partnerintézmények már meglévő együttműködési felületei. Például a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kara és a Nazareth College 2006 nyarán közös szülészeti kurzust szervezett. A közös kurzusban oktatók és hallgatók számára egyértelműen kitűntek azok a különbségek, amelyek a két rendszer eltéréseiből adódnak, ugyanakkor nagyon sok hasonlóság is bebizonyosodott. Ezen tapasztalatok hasznosnak bizonyultak a további klinikai elméleti és gyakorlati program szervezésében.

A Laurea University of Applied Sciences Ápolói Oktatói Munkacsoportjával mintegy két évtizedes, mondhatni történelmi hagyományokkal rendelkező szakmai oktató-fejlesztő együttműködésünk van, amely nemcsak a rendszeres hallgató- és oktatócserét, hanem közös curriculumfejlesztő tevékenységet, tudományos projektekben való együttműködést, nemzetközi szemináriumokon való közös szereplést is jelent.

Az Amerikai Egyesült Államokban az „Essentials of Baccalaureate Nursing” – egy, az Amerikai Ápolók Kollégiuma (AACN) által kiadott dokumentum [2] – részletezi a BSc-szintű ápolóképzés standardjait, különös tekintettel az ápolók által vállalt szerepekre: a betegellátás menedzselése, irányítása, szervezése területén. A dokumentum leírja a különböző képzési elemek specifikus standardjait, amelyek alapvetőnek számítanak minden BSc-szintű oktatási formában az Egyesült Államokban, mint például az általános műveltség, szakmai értékek, alapképességek, alapismeretek és az ápolói szerepek, feladatok, kötelezettségek fejlődése. Jelenleg a Nazareth College akkreditációs standardként használja a fent említett dokumentumot, amely lényegében megegyezik az európai partnerek tantervének kialakításához figyelembevételre ajánlott berlini deklarációval (2003. szeptember 19.) [3] és az Európai Unió Tanácsának vonatkozó irányelveiben foglaltakkal is.

Magyarországon 1991 óta folyik felsőfokú, főiskolai szintű ápolóképzés. 2002-ben bevezetésre került a kreditrendszerű oktatás, majd 2006-ban a többciklusú felsőoktatási képzési rendszer, az úgynevezett bolognai rendszer. Az utóbbi széles körű nemzetközi, elsősorban európai tapasztalatokon alapul.

A 2004-es bolognai szeminárium [4] a következőképpen fogalmaz: „Az első szintű képzési ciklusnak tartalmaznia kell az általános és specifikus szakmai ismereteket, továbbá a személyes fejlődést: beleértve az önálló tanulás képességét, az új befogadásának képességét, kommunikációs készségeket és más elsajátítható készségeket, képességeket.” A partnerek teljes mértékben elfogadják és támogatják a fenti megállapításokat.

Az Európai Unió Oktatási és Kulturális Bizottsága által támogatott TUNING [5] programban a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának oktatói munkacsoportja áttekinthette az európai országok gyakorlatát, a közös és a nemzeti sajátosságokat, az érdekeltek elvárásait. A Magyar Akkreditációs Bizottság jóváhagyta azt a kompetenciaalapú képzési programot, amelynek célja a nemzeti szinten jogszabályba foglalt képzési és kimeneti követelmények teljesítése.

A képzés célja *„Olyan ápoló és betegellátó szakemberek képzése, akik az egyén, a család, a közösség és a társadalom egészségvédelméről, az egészség helyreállításáról, valamint az egészségügyi és szociális ellátásról szerzett ismereteik alapján képesek az egészségügyi és szociális ellátás valamennyi szintjén a megelőző, nem orvosi hatáskörbe tartozó gyógyító, gondozó és rehabilitációs munkában önálló felelősséggel részt venni. Kellő ismerettel rendelkeznek a képzés második ciklusában (mester szakon) történő folytatásához. Képesek segítséget nyújtani az egészségügyi és szociális szolgáltatások elérésében, a beteg (gondozott) egyéni szükségleteinek feltárására, ápolási diagnózis felállítására és prioritások alapján történő szakszerű feladatellátásra, együttműködésre az egészségügyi és szociális szolgáltatások tervezésében, fejlesztésében, lebonyolításában, ápolási modellek megválasztására, azok alkalmazására, az ápolási folyamat megvalósításához szükséges információk, erőforrások feltárására, felhasználására.”* Ápolás és betegellátás alapszak képzési kimeneti követelményei – 15/2006. (IV. 13.) OM-rendelet [6].

Ez a jogszabály meghatározza és standardizálja valamennyi magyarországi képzőhely számára az alapozó képzés és a specializált ápolóképzés kereteit, főbb tudományterületeit, az elmélet/gyakorlat arányát egyaránt. Képzést csakis olyan intézmény folytathat, amely a szükséges személyi, szakmai, tárgyi feltételeket folyamatosan biztosítani tudja.

Módszerek

A résztvevők kiválasztása

A hallgatók programba való beválogatásának elsődleges szempontjai (a nyelvtudás és a szakmai előmenetel mellett):

- az átfogó, perspektivikus gondolkodásra való képesség,
- elkötelezettség a program iránt,

- az egészséggel kapcsolatos kérdések konstruktív és kulturálisan kompetens módon történő megközelítésének képessége.

Jelenleg a programban 11 hallgató vesz részt. A program hallgatóinak legalább két szemesztert kell eltölteniük az Atlanti-óceán másik oldalán, amely idő alatt minimálisan 60 ECTS kreditet kell megszerezniük. A partnerintézmények a hallgatók tapasztalatait multikulturális megközelítésen keresztül elemzik. A program céljainak megvalósulását külső értékelők mérik.

Oktatói kritériumok:

- Kölcsönös elfogadás és bizalom megléte az oktatott tárgyak tartalmát és a használt pedagógiai módszereket illetően.
- Az általuk kifejlesztett curriculum tartalmazza mindazon elemeket, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a szakma nemzetközi környezetben történő gyakorlásához, illetve lehetővé teszik az ehhez szükséges sikeres szakmai vizsgát.
- Elkötelezettség a programban részt vevő hallgatók eredményes felkészítésére, hogy képesek legyenek önálló munkára és együttműködésre más országbeli kollégáikkal.

A felvázolt program a szigorú belépési feltételek szerint történő kiválogatás után a részt vevő intézményekből származó hallgatók és oktatók cseréje, mobilitása révén valósul meg.

A program megkezdése óta eltelt idő és tapasztalatok alapján kijelenthetjük, hogy egy ilyen típusú program megvalósításában az együttműködés nélkülözhetetlen eleme a kölcsönös bizalom és a jó munkaszellem.

Eredmények

A partnerek hatékony együttműködésükre építve létrehozták és a gyakorlatban megvalósították az úgynevezett transzatlanti kettős diplomát az ápolásban.

A diploma elnyerésének feltételei

Magyarországon a SE-ETK abszolutórium megszerzése és a sikeres záróvizsga letétele.

Az Egyesült Államokban a New York állam licence vizsga megszerzése.

A mindkét feltételt teljesítő, azaz „kettős diplomát” („dual degree”) elnyerő „transzatlantis” hallgatók képesek lesznek biztonságos és kulturális szempontokból is kompetens ápolás végzésére. Mindez országtól függetlenül bizonyítja a projektben érdekelt valamennyi résztvevő teljesítményét. A két oktatási rendszer elvárásainak való megfelelés a teljesítményt nemcsak egyszerűen összeadja, hanem hozzáadott értéként eredményezi a globális munkavégzésre képessé tevő nemzetközi interkulturális, nyelvi, valamint szakmai kompetenciákat.

Az úgynevezett regisztrált ápolók világszerte az előirt vizsgák sikeres letételével bizonyítják a biztonságos be-

1. táblázat | Laurea University, Faculty of Applied Sciences, 2008. tavaszi szemeszter

Tantárgy kódja	Tantárgy	Elvárt tanulmányi eredmények	Módszer	Kredit
OJ SH7520	Social and Healthcare in Finland	Az ápolás társadalmi vonatkozásai	Tantermi előadás	6
OJ SH7521	Social and Health Care in Cultural Perspective	Az ápolás társadalmi vonatkozásai	Tantermi előadás, szeminárium	7
OJ YY7139	International Orientation for Exchange Students	Orientáció	Tájékoztató bemutatkozás, csoportos dokumentumelemzés, esetmegbeszélések	3
OJ 00305	Basic Finnish Language	Finn nyelv – hétköznapi és szakmai alapkifejezések a páciensekkel való kommunikációhoz és a napi létezéshez	Nyelvi labor	5
OJ 00064	Professional Development in Practice III.	Területi gyakorlat – különféle betegségekben szenvedők ápolási specialitásainak felismerése, bekapcsolódás a napi ápolási gyakorlatba	Területi gyakorlat	9
OJ 00055	Health-Promoting Environments, Community Nursing	Szakmai ismeretek szerzése a prevenció, és a közösségi ápolás területén, az európai viszonylatban is kiválóan számító finn rendszerben szerezhető tapasztalatok kapcsán	Tantermi előadás, szeminárium területi gyakorlat	4
			Összesen	34

tegelátásra való képességüket, szakmai kompetenciáikat. *Fontos, hogy a programban részt vevő hallgatók valamilyeni feltételt teljesítsék!* A kiadásra kerülő kettős diploma Európában és Amerikában egyaránt elismert lesz, így képessé teszi a végzősöket ugyanazon feladatok ellátására földrajzi, kulturális, szociális hovatartozástól függetlenül.

Programunk további várható eredménye:

- *A részt vevő oktatók és hallgatók munkakultúrájának fejlődése.* Az érintettek azzal a kimondott szándékkal mélyítik el tanulmányaikat egy másik ország kulturális hátterének részletes megismerésében, hogy saját munkahelyi közösségükben irányító, vezető szerepkörben gyakorolják hivatásukat, rendelkezve egy egyedülálló látásmóddal.
- *Az ápolói hiány megoldása,* amely nem lehet indokolt az országok közötti munkaerő-csábítással. A kettős diplomát szerzett szakemberek képesek lesznek globális problémákra országhatároktól függetlenül megoldásokat kínálni.
- *A megfelelő nyelvi készségek elsajátítása,* azaz egy másik ország egészségügyi rendszerének és egészségügyi kultúrájának megismerése. Mindezek által válnak képessé nemzetközi környezetben való munkára is.
- A kettős diplomát szerzők szakmai ismeretei lényegesen szélesebb skálán mozognak, mint a „csak” nemzeti végzettséggel rendelkezők; elméleti ismeretek mellett személyes tapasztalat útján is megismerkednek a különböző egészségügyi rendszerekkel, intézményekkel, szabályozó környezetekkel és nem utolsósorban az oktatási metódusokkal. Így jutnak el olyan szintű és irányú kompetenciákhoz, amelyek képessé teszik őket globális programokban való részvételre,

mint például a szegénység felszámolására indított műveletek, nemzetközi krízishelyzetek megoldásában való közreműködés, illetve átfogó nemzetközi együttműködési egészségügyi programokban való részvétel.

– *Határon túli szakmai és személyes kapcsolatok megteremtése,* amelynek hosszabb távú hatása a majdani gyakorló ápoló karrierfejlődése: felismerve és elvállalva azt a nemzetközi vezetői szerepet, amelyre programunk fel kívánja készíteni.

Megbeszélés

A „Transatlantic Dual Degree in Nursing” program lényege és erőssége, hogy nem állít elő új oktatási programot, hanem meglévő programokon alapul, amelyeket egy kettős diploma szerkezetrendszerbe építi be.

A programban részt vevő intézmények mindegyike (a konzorcium tagjai) akkreditált a BSc-szintű ápolói diploma kiadására. Az első két év tárgyai alapvetően alapozó tárgyak, ezáltal biztosítva a szükséges alapszemélyes és kompetenciák megszerzését a szakspecifikus kurzusok megkezdése előtt.

A partnerek mindegyike klinikai szakterületi tagolásban, tanulási-oktatási egységekre bontva oktatja az ápolás szakismereti kurzusait. Például a gyermekgyógyászat szakápolástana kurzus mindhárom tantervben pontosan beazonosítható és összemérhető, ugyanúgy a mentális betegségek, akut és krónikus megbetegedések felnőtt- vagy időskorban, a szülészeti ápolásban vagy az alapellátásban.

A Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán a programban részt vevő hallgatók – többek között – a képzési kínálatunkban egyébként is szereplő, európai társadalmi és multikulturális ismeretekre fókuszáló kur-

2. táblázat | Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, 2008. őszi szemeszter. A Nazareth College TCN programban részt vevő hallgatói a 2008. évben a tavaszi és őszi szemeszterben mindösszesen majdnem 9 hónapot töltöttek el Európában, amelynek során a fenti programot teljesítették. Ezáltal nemcsak „anyaintézményükben” folytatott tanulmányaikban haladtak előre, hanem várhatóan elérték a TCN programunk úgynevezett „hozzáadott érték” kompetenciáit is. Mindezt majd a tanulmányaik teljes befejezése után esedékes záróvizsgán és további szakmai munkájukban bizonyíthatják

Tantárgy kódja	Tantárgy	Elvárt tanulmányi eredmények	Módszer	Kredit
EBA_TET22A	Bevezetés a főiskolai tanulmányokba	Orientáció 2 nap, ápolástani alapismertetek európai aspektusai 1/hét Esetmegbeszélések 1/hét	Tájékoztató bemutatkozás, csoportos dokumentumelemzés, esetmegbeszélések	1
EBNPHLET05A	Magyar nyelv	Magyar nyelv – hétköznapi és szakmai alkifejezések a páciensekkel való kommunikációhoz és a napi létezéshez	Szeminárium, helyzetgyakorlatok	4
EBN_LET116B	Latin nyelv	Latin – szakmai kifejezések	Nyelvi labor	2
VAL91-1	Vallástörténeti vázlatok	Vallástörténeti vázlatok	Irodalomlemző szeminárium	1
EBA_TET01A	Filozófia			1
EBAAPAPT31A	Életkorok pszichológiája	Életkorok pszichológiai alapismeretek az ápolói gyakorlat felől megközelítve	Előadás, szeminárium	1
EBA_APT33A	Beteg ember lélektana			1
EBAAPAPT35A	Szakdolgozat	Szakdolgozat – módszertani ismeretek a hallgató választott egyéni témájához illesztve	Egyéni konzultáció, szeminárium	6
EBAPAPT44A	Alapellátási gyakorlat	Alapellátás klinikai-ápolási ismeretek	Alapellátási körzet, Magyar Hospice Alapítvány, házi betegápolási körzet, rehabilitációs intézet meglátogatása, részvétel szakmai munkamegbeszéléseken	3
EBAAPAPT54A	Közösségi ápolási gyakorlat	Közösségi ápolási ismeretek		2
EBAPAPT30A	Pszichiátria	Pszichiátria klinikai-ápolási ismeretek	Szeminárium és klinikai gyakorlat (Nyíró Gyula Kórház)	2
EBAPAPT31A	Pszichiátriai ápolás			2
EBAPAPT43A	Pszichiátriai ápolási gyakorlat			3
EBAPAPT38B	Belgyógyászati ápolási gyakorlat	Kórházi területi gyakorlat – különféle betegségekben szenvedők ápolási specialitásainak felismerése, bekapcsolódás a napi ápolási gyakorlatba	Szeminárium és klinikai gyakorlat (AÉK)	2
EBAPAPT39C	Sebészeti ápolási gyakorlat		Szeminárium és klinikai gyakorlat (AÉK)	2
EBAPAPT55A	Aneszteziológiai ápolási gyakorlat		Szeminárium és klinikai gyakorlat (AÉK)	2
EBA_APT32	Szociálpszichológia	Szociálpszichológia	Szeminárium, könyvtár	2
EBA_TET04A	Orvosi és egészségügyi szociológia	Az ápolás társadalmi vonatkozásai	Előadás, szeminárium	2
EBA_NET12A	Népegészségtan		Előadás, szeminárium	1
			Összesen	40

zusokon, magyar nyelvoktatáson, klinikai elméleti képzésen és kiemelt minőséget képviselő gyakorlati területi oktatáson vesznek részt. Ezek: sürgősségi ellátás, pszichiátria, invazív kardiológiai ápolás, stroke-ellátás és gondozás, hospice. Részben a kar meghirdetett angol nyelvű kurzusaihoz csatlakoznak, részben pedig felkért tutorok segítségével egyéni tanulmányokat folytatnak. Példaként bemutatjuk az amerikai hallgatók európai tanulmányainak mintatantervét (1. és 2. táblázat).

A program egyik legfontosabb hozadéka a hallgatók és oktatók számára a három ország, illetve a két kontinens egészségügyi rendszerében történő elmélyedés, a beteg-ellátás terén mutatkozó különbségek és azonosságok alapos megismerése, beazonosítása, illetve ezek integrálása egy globális, transzkulturális ápolásban.

Az ápolásvezetésről szóló szakirodalom nagy terjedelemben foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a szakemberek milyen mértékben képesek a szokásos standardoktól eltérően gondolkodni, és hogy mennyire tudnak az egészségügyi rendszerek problémáival és kihívásaival kreatívan szembenézni.

Az ápolásirányítás végzésének alapfeltételei:

- szakmai ismeretek,
- kritikus gondolkodás,
- a nagyobb hatékonyságú rendszerek kifejlesztésére való képesség,
- integrált gondolkodás egy adott kihívással kapcsolatban, amelynek végső célja a minőségi ellátás biztosítása valamennyi rászoruló számára.

Az alapképzésben oktatók számára a fő feladat az, hogy fejlesszék azokat a hallgatói készségeket, amelyek alapját képezik az ápolásvezetés ezen felvázolt új vetületének.

A programban részt vevő hallgatók máris beszámoltak arról, hogy szorongásokat váltott ki az ismert és biztonságos otthoni környezetből való áthelyeződés egy olyan új környezetbe, ahol ismereteiket és készségeiket valós körülmények között kellett alkalmazni és fejleszteni. Ez az új kihívásokkal kiváltott stressz inspirálja saját képességeik, erősségeik és az új környezetben rendelkezésre álló források elemzését. A program kivitelezésének sajátosságaiból adódik, hogy a hallgatók egy teamben dolgoznak oktatóikkal olyan technológiák segítségével, mint a videokonferencia, az e-mail és az online megbeszélés a mentorokkal.

Ezen tényezők együttesen vezetnek oda, hogy a részt vevő hallgatók érett, önirányító szakemberekké váljanak, akik birtokában vannak a globális kommunikációhoz szükséges kompetenciáknak. Képesek arra, hogy felmérjék erősségeiket. Megtanulták tehát, hogyan használják az ismeretlen környezet és helyzetek által generált stresszt arra, hogy szembenézzenek a kihívásokkal, a szokásos

standardoktól eltérő gondolkodással, amelyre manapság a vezetésben szükség van.

Irodalom

- [1] *Lankshear, A. J., Sheldon, T. A., Maynard, A.*: Nurse staffing and healthcare outcomes: a systematic review of the international research evidence. *Adv. Nurs. Sci.*, 2005, 28, 163–174.
- [2] *American Association of Colleges of Nursing*: The essentials of baccalaureate education for professional nursing practice. 1998, <http://www.aacn.nche.edu/CNL/pdf/tk/roles3-06.pdf>.
- [3] *Berlini deklaráció*: http://www.eu2007.de/de/News/download_docs/Maerz/0324-RAA/Hungarian.pdf.
- [4] *EU/Bologna Conference*: Designing policies for mobile students, Noordwijk, 10–12 October 2004, http://www.aic.lv/bologna/Bologna/Bol_semin/Noordwijk/041011_conclusions.pdf.
- [5] *Tuning Report Book Phase II*, http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=com_docman&task=docclick&Itemid=59&bid=68&limitstart=0&limit=5.
- [6] *15/2006. (IV. 13.) OM-rendelet az ápolás és betegellátás alapszak képzési és kimeneti követelményeiről.*

(Pop Marcel,
Budapest, Vas u. 17., 1047
e-mail: popm@se-etk.hu)

Tisztelt Olvasónk!

Köszönjük, hogy figyelemmel kíséri
az **Orvosi Hetilapban** megjelenő közleményeket.

Reméljük, hogy továbbra is olvasóink, előfizetőink táborában tudhatjuk.

A 2009. évi előfizetési díj egy évre: 22 900 Ft,
fél évre: 14 520 Ft,
negyed évre: 9 160 Ft.

Nyugdíjas és ifjúsági (35 év alatti) kedvezmények:

A 2009. évi előfizetési díj egy évre: 16 030 Ft,
fél évre: 10 140 Ft,
negyed évre: 6 395 Ft.

Egyes lapszámok ára: 760 Ft

Az egyes lapszámok megvásárolhatók a **Mediprint Orvosi Könyvesboltban**.
1053 Budapest, Múzeum krt. 17. • Telefon: 317-4948

Az Orvosi Hetilap az alábbi elérhetőségeken rendelhető meg:
Akadémiai Kiadó Zrt. 1117 Budapest, Prielle Kornélia u. 19/d
Telefon: (06-1) 464-8240, kapcsolattartó: Gulyás Andrea
E-mail: journals@akkrt.hu